

(Cròn. de Pere el Cerim., ed. Bof.; Pagès, 165.28).

És important tenir en compte especialment dues parts del curs del Tec (B) La Plana del Tec, al mig de la qual (ja a la ratlla de les muntanyes de Camprodon-Núria) és on neix el riu: 1183: un doc. d'frontacions fins a la font del riu Tec (BABL II, 418); 1525: «al coll de la Mola --- a la plana de Tech --- al puitx de Calvell ---» (en el *Llibre Roig* de Prats de Molló, f° 84r i v), paratge de grans pasturatges; 1309: «la pastura del Tec» (RLR VII, 59).

I (C) el poble (avui mun.) dit *El Tec*, que havia estat agre. al mun. de Prats de Molló, però és riu avall, a l'aiguabarreig amb Comalada «que embranca amb Tec» (Verdaguer, *Canigó*, cant IV) (vaig baixar-hi des de Serravernet, l'any 1932, exc. 155); 1611, ja hi havia en residència un lloctinent dels mostassans de Prats de Molló (*Llibre Roig*, f° 22v); 1645: «lo lloch del Tech» (ibid., f° 89v). No se'n féu mun. independent fins al S. XIX, però Ponsich (*Top.*, 90) en troba mencions des de 1585, i de «las fargas del Tech» l'any 1586.

ETIM. Pre-romana. La forma originària degué ser TĒCUM amb -c- senzilla: no es troba mai -cc- en la documentació; i en el derivat TECEΔŌN (> Tatzó, infra) l'evolució sonora -tz- no hauria estat possible amb -cc-.

Probablement de l'arrel indoeuropea TEK- 'rajat', 'ser corrent', sens dubte portada pels sorotapes, la llengua dels quals veiem en les inscripcions d'Arles de Tec (*EntreDL* II, 142-216).

Com ja ho vaig publicar allí, p. 167 i *DECat* (s. v. *flum* etc.) és amplificació d'una arrel comuna a tot l'indoeuropeu que en la seva forma elemental és Tǝ- 'fondre, dissoldre', 'fondre', 'desaparèixer': paleoslau *tajp* 'em fonc', osseti *thayun* 'fondre, desglaciar', ky. *tawdd* «liquefactio», bretó *teuzi* 'fondre', cf. ll. *tabes*, *tabescere* 'consumir-se', de la qual es tragué una forma amplificada, en -k-. Que està a la base d'aquesta etim. i que veiem estesa a bona part de les llengües germanes, en particular el gr. τήχω 'em fonc', i l'irani TAK-, d'on l'avest. *tačan*-adj. «courant», *tačar*-subst. n. «cours, courant» (Benveniste, *Orig. de la Form. des noms en indo-eur.*, p. 13); scr. *tákuṣh* 'ràpid, rabent', paleosl. *tekū* 'curs' (Pok., *IEW*, 1059.10, 11, 27), gr. *ταχερός* 'fundent' (ib., 1052.12).

Encara que també hi hagi tals formes amplificades en cèltic ja s'aparten del concepte bàsic en el cas, present-hi un sentit més discrepant: irl. ant. *techim* 'jo fujo' (Walde-Pok. I, 716; Whatmough, *Dial. A. Gaul* 800, p. 20); però sorotàptic fou el llenguatge indoeuropeu dels lígurs, que formà el nom d'un altre riu: TĒCINO- d'on, el riu *Ticinus*, it. *Ticino* dels Alps lombardo-suïssos (E. Philipon, *Rom.* xxxvii, 409; Whatmough, p. 74); en l'Antiguitat: *Ticinus/Ticenus*, i fins *Téxtyos* en Ailianos (Holder II, 1835).

Cert que rajar és el que fan tots els rius. Aquí, però, l'ètimon TĒCO- degué designar 'el gran broll', el que esclata a la superfície a la *Plana del Tec*, renomada, com hem vist, des d'antic, i és d'allí que el nom es propagaria a tot el curs, riu avall, fins a mar.

Damunt la seva desembocadura hi ha el doble llogaret *Tatzó* (*Tatzó d'Avall* i *T. d'Amunt*), agregats als municipis d'Argelera i de St. Andreu de Sureda, del qual passem a parlar; després de fer memòria que és un disbarat deformat aquest nom en *Taxó* o *Taixó*, com han fet alguns ignorants de la grafia i sons de la nostra llengua (*DECat* VIII, 214b41 ss.). Es tracta d'un derivat *TEKEDŌN, format per la llengua pre-romana sobre el nom del riu TEKŌ-, damunt el qual es troba el llogaret; formació igual (encara que parteixi d'una altra variació de l'arrel, a la del gr. τηχεδών 'consumpció, podrimener' (*IEW*, 1053.13).

TATZÓ. L'evolució fonètica de c*d' en -tz- és la mateixa que en *sutze*, del ll. sŪCĪDUS, amb prèvia transposició de c i d, cf. it. *súdicio*. Hi hagué també una acció de la vocal tònica ó sobre l'anterior, d'on en part *Totzó*, assimilació com *fenoll* > *fonoll* etc., i amb canvi diferenciador, *Tatzó*.

MENCIONS ANT. Donarem més avall les molt nombroses, on ha passat a designar barons (senyors de feu etc.), i començarem per les que apareixen aplicades al lloc, per ordre cronològic, sense separar de les del sector de baix de les de l'altre, que prou es veurà pels qualificatius *superior*, *subterior* o bé *inferior* i anàlegs.

844 (?). Nom que sembla referir-se al llogaret, si bé deformat per un error de còpia: «*Nidolaria* super flumen *Techus* --- in monte Albaria --- eccl. Sti. Martini cum ipso villare q. d. ad casa *Sationi*» (*Hist. Lgd.* II, c. 256): lleg. *Tationi*?; 898: «Montoriol et *Tatso superior*» (*Hist. Lgd.* v, 1565); 967: villa *Tacione subteriore* (Cobbe. Moreau x, 103); 981: «villa *Tacione superiore* vel *subteriore* --- in pago Hele-nense» (*Cat. Car.* II, 212.24, 25; i *Chronique et Diplômes relatifs à l'Hist. de Fr.*, París, 1908); 975 (?): «ad radicem montis Albariae in villare *Hatxo*» (Mor. II, 157), cal esmenar en *Tatxo* (com també diu Ponsich).

S. XI ss. 1051: *Tatzone* (Alart, *Cart.*, 65); 1138: *Tacione* (cit. amb *Tresserra*), Albon (*Cart. du Temple*, p. 110); 1145: *Taciono* (junt amb *Tresmals*) (Mor. LXI); 1172: Poncius de *Tatsono* fa una donació al mon. de Fontfreda «in Pujols et in *Tatso* ---» (Mor. LXVIII, 232); 1190: «Bg. de *Orulo* --- in villa de *Tacione Superiori* et in villa de *Tacione Inferiore*» (MiretS., *Templ.*, pp. 326-7); 1205: «in *Tozono* jusanano» (Alart, *InuLC*; *BABL* III, 370).

En l'any 1344, en què Dalmau de *Totzó* assitia Cotlliure, i conta Pere el Cerim. en la Cròn.: «a la orta d'Argilers --- vengren a Nós los hòmens de *Totzó*, e reteren-se a Nós --- acordam ab En Dalmau de *Totzó*, veguer de Gerona ---» (ed. Pagès, 182.2; Bof., 186, amb nota); 1359: *Loch de Totço* d'Avall, qui és d'en Joan P. de *Totzo* «--- *Totzó d'Amunt*» (*CoDoACA* XII, 120, 127); 1370: «l'ajuda de *Tatzo d'aval*» (*InuLC*, s. v. *porquer*); 1385: *Tacioni inferiori* (Alart, *Doc. Ge. Hist.*, 17); 1389: «la mita<d> del delma de *Totzon* --- una torra --- ab la vila de *Totzon d'Amont*» (Alart, *InuLC*, 148); S. XVI: *Tetzó* (relació en cast., ms. 133, B.N.P., f° 76).